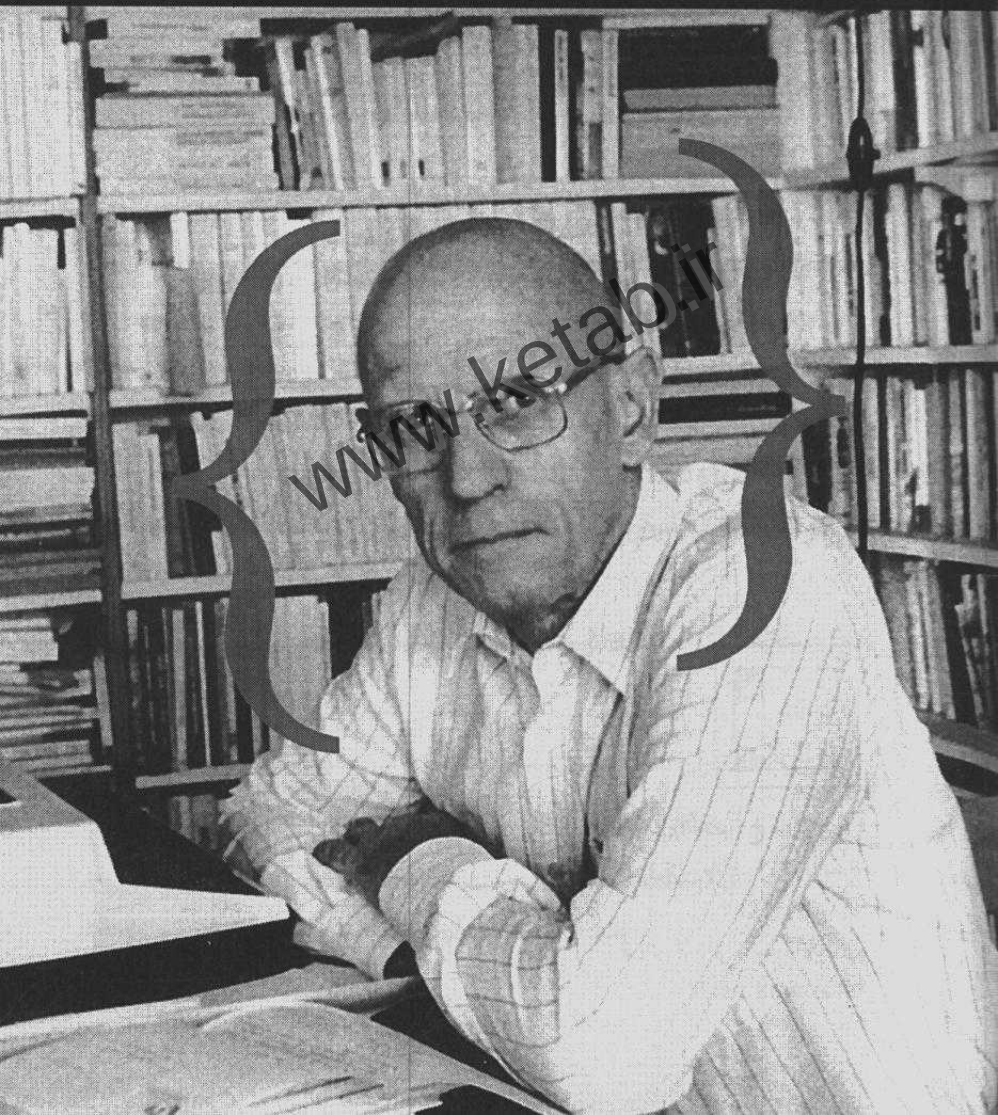

تأملی در

مبانی معرفتی فوکو

منیره زین العابدینی

سرشناسه:	زین العابدینی، منیره، ۱۳۶۹ -
عنوان و نام پدیدآور:	تأملی در مبانی معرفتی فوکو/ منیره زین العابدینی؛ ویراستار سیدمحسن ملاباشی.
مشخصات نشر:	تهران: ویراستاران، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری:	۲۲۵ ص.؛ ۲۱/۲۴×۵/۵ س.م.
شابک:	۳۴۰۰۰ ریال: ۷-۳-۹۶۴۲۳-۶۷۸-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی:	فیپا
یادداشت:	کتابنامه: ص. ۲۲۱ - ۲۲۵.
موضوع:	فوکو، میشل -- ۱۹۲۶ - ۱۹۸۴ م. -- نقد و تفسیر
موضوع:	Foucault, Michel -- Criticism and interpretation
موضوع:	شناخت (جامعه‌شناسی)
موضوع:	Knowledge, Sociology of
موضوع:	تبارشناسی (فلسفه)
موضوع:	Genealogy (Philosophy)
شناسه افزوده:	ملاباشی، سیدمحسن، ۱۳۶۸ -، ویراستار
رده‌بندی کنگره:	BP۲۴۳۰ / ۳۹۴۹۱ / ۳۹۷
رده‌بندی دیویی:	۱۹۴
شماره کتابشناسی ملی:	۵۲۴۸۲۳۹

تهران، میدان انقلاب، خ کارگر جنوبی

خ لبافی‌نژاد، پلاک ۳۲۲، واحد ۶

۰۲۱۶۶۹۱۹۹۶۲

فروش اینترنتی با پست رایگان:

virastaran.net/f

تأملی در مبانی معرفتی فوکو

نویسنده: منیره زین العابدینی

ویراستار: سیدمحسن ملاباشی

صفحه‌آرا و طراح جلد: محمدکاظم شمسانی

ناشر: ویراستاران

نویت: اول، ۱۳۹۷

شمارگان: ۳۰۰ نسخه

بها: ۳۴۰۰۰ تومان

فهرست

مقدمه.....	۹
------------	---

فصل اول، درآمدی بر اندیشه فوکو

مقدمه.....	۱۹
جذابیت های اندیشه فوکو.....	۲۰
دشواری های اندیشه فوکو.....	۲۳
پروژه فکری فوکو.....	۲۶
مراحل فکری فوکو.....	۳۰
فوکو فیلسوفی مدرن یا اندیشمندی پست مدرن.....	۳۳

فصل دوم، دیرینه شناسی

مقدمه.....	۳۹
فوکو و ساختارگرا.....	۴۲
تاریخچه ساختارگرایی.....	۴۲
فوکو و ساختارگرایی.....	۴۳
اشتراک و اختلاف فوکو با ساختارگرایان.....	۴۵

۴۷	آثار ساختارگرایانه فوکو
۵۰	دیرینه‌شناسی
۵۲	موضوع دیرینه‌شناسی فوکو
۵۴	کاربست روش دیرینه‌شناسی
۵۶	تاریخ و دیرینه‌شناسی
۵۹	تفاوت‌های تاریخ عقاید و دیرینه‌شناسی
۶۲	نقد دیرینه‌شناسی
۶۵	اپیستمه
۷۰	اپیستمه و پارادایم
۷۴	چیستی گفتمان
۸۰	نحوه شکل‌گیری گفتمان‌ها
۸۲	گفتمان و شکل‌گیری علوم انسانی
۸۹	مرگ سوژه
۹۷	مبانی معرفتی دیرینه‌شناسی
۹۷	نظریه‌های معرفت
۱۰۳	جایگاه ذات‌انگاری و نام‌انگاری در مبانی معرفتی
۱۰۶	فوکو و نسبی‌گرایی
۱۱۱	قیاس‌ناپذیری

فصل سوم، تبارشناسی

۱۱۷	مقدمه
۱۱۸	تبارشناسی

نیچه و تبارشناسی.....	۱۱۸
نیچه و روایت تاریخ.....	۱۱۹
تأثیرپذیری تبارشناسی فوکو از نیچه.....	۱۲۴
تبارشناسی فوکو.....	۱۲۵
نسبت تبارشناسی با دیرینه‌شناسی.....	۱۲۸
دلایل انتخاب تبارشناسی.....	۱۳۳
تبارشناسی و تاریخ سنتی.....	۱۳۶
قدرت.....	۱۳۸
تعریف قدرت، انواع آن و سازوکارهایش.....	۱۳۸
تحلیلیات قدرت.....	۱۴۱
تفاوت مفهوم قدرت نزد فوکو با دیگر اندیشمندان.....	۱۴۵
مروری بر نظریه‌های قدرت.....	۱۴۷
قدرت مشرف بر حیات.....	۱۵۱
قدرت و بدن.....	۱۵۸
قدرت و دانش.....	۱۶۴
قدرت و حقیقت.....	۱۷۲
جایگاه نگاه معرفتی فوکو.....	۱۷۳
نسبت قدرت و حقیقت.....	۱۷۵
روشن فکر و رسالت او.....	۱۷۹
مبانی معرفتی تبارشناسی.....	۱۸۱
نظریه‌های معرفت.....	۱۸۱
جایگاه ذات‌انگاری و نام‌انگاری در مبانی معرفتی.....	۱۸۴

مقدمه

می‌توان به اندیشه متفکران گوناگون از منظرهای مختلفی نگریست و از مواضع گوناگونی آن‌ها را به نقد کشید. شاید بتوان گفت عمیق‌ترین بررسی و نقد اندیشه‌های گوناگون، نقد فلسفی است؛ زیرا بن‌مایه‌های اندیشه را هدف قرار می‌دهد و آن‌ها را با شاخصی دقیق و علمی محک می‌زند. برای مثال، اینکه مؤلفه‌های هستی‌شناختی تفکر چیست و صاحب اندیشه چگونه به هستی می‌نگرد یا اینکه انسان را چگونه می‌شناسد و براساس چه ویژگی‌هایی آن را توصیف می‌کند موضوعات بسیار مهم فلسفی به‌شمار می‌روند. بنابراین، در بررسی فلسفی اندیشه‌ها می‌توان رویکردهای هستی‌شناختی یا انسان‌شناختی تفکر مدنظر را بررسی کرد و از مواضع گوناگون به نقد آن‌ها پرداخت. بُعد دیگر بررسی و نقد فلسفی که اهمیتی هم‌پایه یا بیشتر از دو بُعد مذکور دارد، بُعد معرفتی اندیشه است. اینکه اندیشمند برای کسب معرفت و دانش چه راهی را درست و معتبر می‌داند، اصلی‌ترین پرسش معرفت‌شناختی است. به یک دلیل، بُعد معرفت‌شناختی مهم‌تر از دو بُعد دیگر است یا به عبارتی، مقدم بر آن‌هاست؛ زیرا برای کسب شناخت در هر دو زمینه انسان‌شناسی و هستی‌شناسی، متفکر ناگزیر به اتخاذ موضعی در چگونگی کسب معرفت است.

در این پژوهش، حول همین بُعد معرفتی که عمیق‌ترین بُعد بررسی و نقد فلسفی اندیشه است، بحث می‌کنیم و می‌کوشیم پاسخ این پرسش‌های معرفتی را از اندیشه اندیشمند نامور معاصر، میشل فوکو بیابیم؛ اما با پرسش‌هایی فراتر از اینکه فوکو راه دستیابی به معرفت را چه می‌داندست: تعریف حقیقت از منظر فوکو چه بود؟ آیا حقیقت ساختنی است

یا یافتنی؟ نظریه معرفتی فوکو را در کدام یک از نظریه‌های معرفت می‌توان جای داد؟ آیا فوکو نسبی‌نگر بود؟ فوکو پیرو کدام نوع از انواع نسبی‌گرایی بود؟ فوکو نسبت را در حقیقت می‌دانست یا در شناخت آن؟ مبنای نسبی‌گرایی فوکو چه بود؟

در پاسخ به این پرسش که چرا باید اندیشه فوکو را از این منظر بررسی کنیم و به نقد بکشیم، می‌توانیم به دو دسته ضرورت اشاره کنیم. یکی ضرورت‌های نظری مربوط به اندیشه‌های فوکو و دیگری ضرورت‌های مربوط به شرح و تفسیر فوکو در ایران. در ابتدا ضرورت‌های نظری مربوط به فوکو را در دو سطح اختصاصی و کلی از نظر می‌گذرانیم و پس از آن، نگاهی به ضرورت‌های تفسیری اندیشه‌های فوکو در ایران می‌اندازیم.

فوکو در جایگاه نوعی اندیشمند اجتماعی در تحلیل‌هایش فقط در پی تحلیل موقعیت‌های اجتماعی نبود؛ بلکه به تحلیل مبانی اندیشه می‌پرداخت. او در پی پاسخ دادن به این پرسش بود: ما براساس چه مبانی‌ای موقعیت‌های اجتماعی را تحلیل می‌کنیم؟ او بر این باور بود که شیوه رهیافت ما به تحلیل تا حد زیادی تعیین‌کننده نتیجه تحلیل ماست؛ به همین دلیل، وقتی به تحلیل موقعیت اجتماعی خاصی می‌پردازیم، باید چشم‌اندازهایی را که در قبال موضوع تحلیل خود اتخاذ کرده‌ایم نیز تحلیل کنیم. پس زمانی که فوکو دیوانگی و تمایز آن با عقل را تحلیل می‌کرد، به تحلیل شیوه اندیشیدن ما درباره جنون نیز می‌پرداخت و مراحمی را تشریح می‌کرد که هر جامعه پشت سر می‌گذارد تا این تمایز مفهومی را سامان دهد و آن را حفظ کند (میلز، ۱۳۸۹، ۱۶). با این توضیح، مطالعه فوکو و کاوش در آن، فقط بر اطلاعات ما نمی‌افزاید؛ بلکه نوعی اندیشیدن و تحلیل انتقادی را به ما می‌آموزد که برای بازاندیشی آرای خود و نقد نظرهای مرسوم و معمول در جامعه به کار می‌آید و می‌تواند ما را از دور بسته تأیید آرای گذشتگان برهاند. طبیعی است این تحلیل انتقادی که در پی نقد و رد مبانی اندیشه است، بیش از هر اندیشه دیگری نیازمند بررسی و نقد فلسفی است؛ زیرا ادعای نقد مبانی اندیشه را دارد و خود نیز باید پیش و بیش از همه تن به چنین نقدی بدهد و از آن سربلند بیرون آید تا ثابت کند توانایی و شایستگی ایستادن در این جایگاه را دارد.